

Marina Vinaj
Muzej Slavonije, Osijek
marina.vinaj@mso.hr

DRUŠTVO KNJIŽNIČARA SLAVONIJE, BARANJE I SRIJEMA

Sažetak: Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema strukovna je regionalna udruga koja okuplja knjižničare svih tipova knjižnica četiri županije: Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Požeško-slavonske i dijelom Virovitičko-podravske. Od osnutka 1975. godine Društvo kontinuirano radi na razvoju struke i okupljanju, poticanju i zaštiti svojih članova. Stručna djelatnost organizirana je kroz stručne i znanstvene skupove, predavanja, okrugle stolove i radionice, redovitim okupljanjima na skupštinama i suradnjom s Hrvatskim knjižničarskim društvom. Društvo izdaje stručno glasilo *Knjižničarstvo*, a 2006. godine ustanovilo je Povelju Marija Malbaša koja se dodjeljuje istaknutim članovima.

Ključne riječi: Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, udruga, Knjižničarstvo, Povelja „Marija Malbaša”.

Društvo knjižničara Slavonije i Baranje osnovano je 1975. godine, no organizirano stručno djelovanje knjižničara na ovom području javlja se već 1951. godine kada je osnovano Povjereništvo Hrvatskoga bibliotekarskog društva – Osijek, koje je 1967. preraslo u Podružnicu na kojoj je 1975. utemeljeno Društvo.

U ožujku 1951. godine tadašnji predsjednik Društva bibliotekara Hrvatske upućuje dopis Mariji Malbaši, voditeljici Knjižnice Muzeja Slavonije:

Osijek je središte kulturnog života istočne Hrvatske, on ima veći broj knjižnica, koje imaju vršiti važne funkcije u svrhu naučnoga rada, odnosno narodnoga prosvjećivanja. S obzirom da kod vas postoje tri knjižnice većeg značaja (Knjižnica Muzeja Slavonije, Gradska knjižnica i knjižnica Mjesnog sindikalnog vijeća), pretpostavljamo da već sam grad Osijek ima više knjižničara koji bi mogli pristupiti našem društvu. Uvjereni smo da ćete poduzeti na svom području jednu širu akciju u svrhu prikupljanja članova iz istočne Hrvatske. Knjižnica Muzeja Slavonije, kao najznačajnija biblioteka ovog dijela naše Republike, igrat će i u

pogledu promicanja interesa naše bibliotekarske organizacije onu ulogu koja odgovara ostalim njezinim zadacima. Smatramo pak da ćete se rado odazvati ovom pozivu i prihvatiti dužnost povjerenika Društva bibliotekara za ovo područje.¹

Povjereništvo Društva bibliotekara Hrvatske – Osijek djelovalo je od svibnja 1951. do travnja 1967. godine kada broji 19 članova.² Svakako valja istaknuti predan rad prof. Marije Malbaše, koja je obavljala poslove tajnice i blagajnice društva, ustrajno promičući struku. Njezin angažman u Društvu nimalo nije usporio njezin rad u muzejskoj knjižnici koju podiže na nivo općeznanstvene knjižnice. Upravo je Malbaša 1966. godine istaknula potrebu osnivanja naučne biblioteke u gradu duge kulturne tradicije, fakulteta i instituta. Njezin doprinos istraživanju kulturne povijesti Osijeka i Slavonije nemjerljiv je. Za svoj dugogodišnji rad u Povjereništvu i izniman doprinos struci 1968. godine, na proslavi 20. obljetnice rada Društva bibliotekara Hrvatske, nagrađena je Kukuljevićevom poveljom, najvećim priznanjem u knjižničarskoj struci.³

Povjereništvo Društva bibliotekara Hrvatske – Osijek prerasta u Podružnicu Društva bibliotekara Hrvatske – Osijek u svibnju 1975. godine. Redovito se održavaju sastanci na kojima se progovara o stručnim temama. Upravo su sačuvani izvještaji redovitih sastanaka, te skupština dragocjeni izvori za proučavanje knjižničarske struke i njezina djelovanja na području Osijeka i Slavonije. Pratimo stručne seminare, probleme pri zapošljavanju knjižničara, rasprave o kataložnim pravilima, radu s korisnicima, popularizaciji čitanja, stručnom usavršavanju. Predsjednica Podružnice od 1967. do 1973. godine bila je prof. Marija Nikolašević, knjižničarka Visoke poljoprivredne škole u Osijeku. Godine 1973. za predsjednicu dolazi knjižničarka Gradske knjižnice u Osijeku Nada Bojanić. Potaknula je niz aktivnosti u radu Podružnice te ukazala na važnost i potrebu knjižničara. Podružnica je imala 25 članova – knjižničara iz svih vrsta knjižnica u gradu Osijeku, no promišlja se i o uključivanju kolega iz Slavonije i Baranje. Na Godišnjoj skupštini Podružnice u ožujku 1973. godine na prijedlog ravnatelja Gradske knjižnice Pavla Blažeka, odlučeno je Podružnicom obuhvatiti što veći broj djelatnika Slavonije i Baranje u težnji za boljitkom struke. Naglašena

¹ Dopis br. 37/1951, Arhiv Društva.

² Ljuba Radman, „Zapisi o prošlosti Društva knjižničara Slavonije i Baranje”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 18.

³ Marina Vinaj, „Marija Malbaša – knjižničarka i muzealka Muzeja Slavonije u Osijeku”, *Kolo* br. 2 (2005) <http://www.matica.hr/kolo/299/marija-malbaša-knjiznicarka-i-muzealka-muzeja-slavonije-u-osijeku-20343/> (preuzeto 18. 8. 2017); Vera Erl, *Marija Malbaša: prilog kulturnoj povijesti Osijeka* (Osijek: Matica hrvatska, Ogranak: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2013).

je i potreba za povezivanjem s Ogrankom HBD Vinkovci i Vukovar. Jedan od zajedničkih problema bila je i nužna reorganizacija Hrvatskoga bibliotekarskog društva na temelju *Zakona o udruživanju građana (Narodne novine 26/1973)*⁴.

Prihvaćen je prijedlog da se Hrvatsko bibliotekarsko društvo organizira kao savez regionalnih društava. Nakon niza zajedničkih sastanaka članova Podružnice Osijek i Podružnice Vinkovci–Vukovar s predstavnicima ostalih slavonskih knjižnica donose odluku o prestanku rada.

*Društvo knjižničara Slavonije i Baranje osnovano je 21. svibnja 1975. godine na Osnivačkoj skupštini u Osijeku. Skupštinu je pripremio Inicijativni odbor za osnivanje Društva knjižničara Slavonije i Baranje na temelju preporuka Upravnog odbora HBD-a i zaključaka s proširenog sastanka podružnice HBD Osijek od 8. travnja 1975. godine, te pismene suglasnosti pojedinih knjižnica o osnivanju regionalnog društva za Slavoniju i Baranju sa sjedištem u Osijeku.*⁵

Skupštini je prisustvovalo 40 od 57 predstavnika knjižnica Slavonije i Baranje, predloženi su članovi Upravnog i Nadzornog obora te je usvojen Statut Društva. Za predsjednicu je izabrana Nada Bojanić.

U *Spomenici Društva knjižničara Slavonije i Baranje*, izdane u povodu 30. obljetnice utemeljenja Društva, detaljno je, temeljem arhivske dokumentacije, dan pregled rada Društva aktivnosti članova, te iznimna i ustrajna borba za priznavanje knjižničarske struke.

U dijelu Spomenice pod naslovom *Pregled rada Društva* prof. Ljuba Radman, dugogodišnja aktivna članica i predsjednica Društva knjižničara Slavonije i Baranje piše: *Svoje ciljeve Društvo je u proteklom 30-godišnjem (1975–2005. op. M. V.) razdoblju ostvarivalo uspješno, što se vidi iz prikaza njegovih brojnih aktivnosti. Rad Društva ostvarivao se preko tijela Društva: Skupštine, predsjednika Društva, Upravnog odbora i Nadzornog odbora.*⁶

Funkcioniranje Društva definirano je i održavanjem redovitih, izbornih i izvanrednih skupština Društva. Kao najviše tijelo Društva čine je svi članovi Društva. Broj članova rastao je od 57, evidentiranih na Osnivačkoj skupštini 1975, 135 na popisu iz 1985, 158 članova 1996 i 206 iz 2005. godine.

⁴ Ljuba Radman, „Zapisi o prošlosti ...”, 22.

⁵ Ljuba Radman, „Društvo knjižničara Slavonije i Baranje (1975–2005)”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 29.

⁶ Ljuba Radman, „Društvo knjižničara ...”, 34.

Revizijom članstva tijekom posljednjih godina ustanovljeno je da Društvo 2016. godine broji 138 članova. Valja napomenuti da su knjižničari iz Virovitičko-podravke te Brodsko-posavske županije osnovali svoja regionalna društva.

Izmjenama *Statuta Društva* tijekom 2016. godine izmijenjen je i službeni naziv Društva koji od Izvanredne Skupštine u ožujku 2017. godine nosi i službeni naziv Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema.

Skupštine su se održavale, kako navodi prof. Radman, najčešće u Osijeku, ali i u drugim slavonskim gradovima. Prilika je to bila upoznati se s radom kolega, razmijeniti iskustva i uspostaviti temelje strukovnoga zajedništva na kojima Društvo i danas djeluje.

Veliku ulogu u tome imali su i predsjednici Društva⁷ zajedno s članovima Upravnoga odbora u koji su birani knjižničari svih vrsta knjižnica iz svih županija koje pokriva Društvo. Brinući o stručnom radu, te usavršavanju članova, osnivaju komisije i odbore, ovisno o tipovima knjižnice, te organiziraju seminare, predavanja i radionice u cilju stalnog stručnog usavršavanja. *Tijekom više od 30 godina mijenjali su se nazivi, broj odbora, sekcija i komisija, te njihov sastav. Ovisno o potrebama jedni su prestajali s radom, drugi se osnivali. Tako su 1985. godine djelovale sekcije za znanstvene, narodne i školske biblioteke, komisije za katalogizaciju, klasifikaciju, te automatizaciju biblioteka... Aktivni školskih knjižničara bili su vrlo aktivni i znatno su doprinijeli razvoju školskog knjižničarstva na našem području u čemu je veliku ulogu imala Matična služba Gradske i sveučilišne knjižnice. Sekcije i komisije radile su prema svojim programima i planovima rada koji su se usklađivali s programima i planovima sekcija i komisija Hrvatskoga knjižničarskog društva.*⁸

U suradnji s Hrvatskim knjižničarskim društvom, Pedagoškim fakultetom u Osijeku – Katedrom za knjižničarstvo, a potom Filozofskim fakultetom u Osijeku, Odsjekom za informacijske znanosti, Odjelom za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera, Gradskom i sveučilišnom knjižnicom, brojnim baštinskim ustanovama u Osijeku, Hrvatskoj ali i inozemstvu (posebno valja naglasiti su-

⁷ Nada Bojanić, voditeljica odjela za Obavezni primjerak RH i Odjela za nabavu i obradu u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. Predsjednica u tri mandata (1975–1981); Pavle Blažek, direktor Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek (1981–1985); Vera Erl, voditeljica Knjižnice Pedagoškog fakulteta u Osijeku, predsjednica Društva u tri mandata (1981–1991); Vjekoslav Bizjak, direktor Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek; Kata Ivić, voditeljica Knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku (1994–1996); Silva Pavlinić, voditeljica Regionalne matične službe u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek (1998–2002); Emilija Pezer, voditeljica Matične službe u Knjižnici i čitaonici Vinkovci (2002–2006); Andreja Božić, voditeljica Knjižnice „Saponije”; Marina Vinaj, voditeljica Odjela knjižnice Muzeja Slavonije Osijek (2010–2014); Vlatka Surma Szabo, ravnateljica Gradske knjižnice Vukovar (2014–2016); Marija Čačić, voditeljica Knjižnice Čepin (2017–).

⁸ Ljuba Radman, „Društvo knjižničara ...”, 37.

radnju s Mađarskim knjižničarskim društvom), Društvo je organiziralo niz stručnih i znanstvenih skupova, seminara, predavanja, savjetovanja, okruglih stolova i predstavljanja publikacija s područja knjižničarstva.⁹

Važno je istaknuti da je magistar Vera Erl, kao predsjednica Društva, na sjednici Upravnoga odbora u rujnu 1986. godine pokrenula pitanje otvaranja dodiplomskoga studija bibliotekarstva na tadašnjem Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Akademske godine 1998/1999. pokrenut je Studij knjižničarstva: do-diplomski dvopredmetni (četvorogodišnji) studij knjižničarstva i Dopunski dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva. Katedra za knjižničarstvo prerasla je u Odsjek za informacijske znanosti 2004/2005.¹⁰ Od 2010. godine u sklopu Sveučilišta J. J. Strossmayera djeluje i Odjel za kulturologiju s Katedrom za knjižničarstvo. Spomenuti studiji zasigurno su doprinijeli i nadalje doprinose kvalitetnom obrazovanju budućih knjižničara i informacijskih stručnjaka.

Društvo je poticalo, kako navodi prof. Radman, svoje članove na stručni i znanstveni rad. Članovi svoje stručne i znanstvene radove objavljuju u stručnim i znanstvenim publikacijama u Hrvatskoj i inozemstvu, stječući i tim aktivnostima viša knjižničarska zvanja.¹¹ Kvaliteta stručnog rada članova Društva prepoznata je i vrednovana, tako da su tijekom godina članovi Društva, ali i knjižnice, primili brojna priznanja. Neka od njih valja istaknuti. Najveće priznaje u knjižničarskoj struci, Kukuljevićevu povelju, koja se dodjeljuje od 1968. godine primilo je šest članica Društva (Marija Malbaša, Vera Erl, Ljuba Radman, Silva Pavlinić, Kata Ivić i Marina Vinaj). Nagradu „Eva Verona”, koja se od 1996. godine dodjeljuje mladim i perspektivnim knjižničarima do trideset i pete godine, dobilo je trinaest mladih knjižničara (Kornelija Petr, Andreja Božić, Renata Bošnjaković, Boris Badurina, Sanjica Faletar Tanacković, Maja Krtalić, Marija Kretić Nađ, Ivana Knežević, Klaudija Ladan, Tihomir Marojević, Ivana Martinović i Snježana Stanarević Katavić. Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića odlikovani su: Dragutin Katalenac, Jurica Buljan, Vera Erl, Antonija Kukuljica, Marija Bajt, Jasenka Bešlić, Grga Krajina, Ljuba Radman. Spomen medaljom „Vukovar” odlikovana je Antonija Kukuljica.

Priznanje Knjižnica godine koje Hrvatsko knjižničarsko društvo dodjeljuje od 2012. godine, 2015. godine dobila je Općinska narodna knjižnica Drenovci.

⁹ www.dksb.hr (preuzeto 10. 9. 2017).

¹⁰ Vera Erl, „Studij knjižničarstva 1998–2005”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 84.

¹¹ Ljuba Radman, „Napredovanja u struci”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 133.

Godine 2006. Društvo je ustanovilo nagradu Povelja „Marija Malbaša” koje dodjeljuje najistaknutijim članovima Društva. Izuzetno ponosni na ovu nagradu koja nosi ime naše uvažene knjižničarke, svestrane kulturne djelatnice, nagradu su primili: Nada Bojanić, Vera Erl, Silva Pavlinić (posthumno), Jasenka Bešlić, Emilija Pezer, Sanda Hasenay, Blaženka Pavlović Radmanović.¹²

Izdavačka djelatnost Društva započela je objavljivanjem *Rada Društva bibliotekara Slavonije i Baranje 1975–1985*. Upravni odbor pokreće 1987. godine *Informacije Društva bibliotekara Slavonije i Baranje*. Izlazile su do 1991. godine.

Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje (ISSN 1331-145X) stručni je časopis u kojem se objavljuju originalni stručni i znanstveni radovi s područja knjižničarstva s temama zanimljivim za širi krug knjižničnih djelatnika i stručnjaka. Časopis se sastoji iz dva dijela: stručni dio i obavijesni dio. Stručni dio časopisa nije lokalno/regionalno ograničen, poželjni su stručni članci s iskustvima, istraživanjima, programima i projektima iz drugih sredina, tj. s područja čitave Hrvatske. Na samom početku izlaza časa obavijesni se dio sastojao od nekoliko stalnih rubrika: Iz povijesti slavonsko-baranjskog knjižničarstva, Predstavljamo slavonsko-baranjske knjižnice, Prilozi za bibliografiju Slavonije i Baranje, Ocjene i prikazi, Vijesti iz knjižnica, Kronologija događaja, Osobne vijesti. Časopis je počeo izlaziti 1997. godine. Godine 2005. Knjižničarstvo se prvi put pojavljuje u elektroničkom obliku.¹³ Na stranicama Društva dostupni su svi brojevi, zaključno s posljednjim 20 (2016), 2.¹⁴

Knjižničarska struka susreće se danas s nizom problema. Različiti statusi knjižničara u pojedinim tipovima knjižnica, nepriznavanje viših zvanja od strane osnivača, problemi knjižnica u sastavu u odnosu na matičnu instituciju... No, knjižničari ustraju u svojoj nakani očuvanja profesije, bez obzira o kojem se tipu knjižnice radi. Najbolji dokaz tome su bremenita ratna vremena kada smo pokazali neizmjereno zajedništvo i uspjeli zaštititi velik dio pisane kulturne baštine.¹⁵

Upravo, stoga, Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, poput drugih regionalnih društava, ima iznimnu ulogu u očuvanju knjižničarske struke. Digitalno doba i novi mediji donose nove izazove i, unatoč najavama

¹² www.dksb.hr (preuzeto 10. 9. 2017).

¹³ Svjetlana Mokriš i Sanda Hasenay, „Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje od 1997. do elektroničke inačice”, *Knjižničarstvo* god.13/14, br.1–2 (2009/2010): 185. http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/185-Mokris_Hasenay_2009-2010_1-2.pdf (preuzeto 10. 9. 2017).

¹⁴ <http://www.knjiznicarstvo.com.hr/arhiva/> (preuzeto 10. 9. 2017).

¹⁵ Dragutin Katalenac, „Ratna stradanja knjižnica Slavonije i Baranje” u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 101.

nestanka konvencionalne knjižnične građe, držimo da knjižničar – informacijski stručnjak jest nužna spona između znanja, informacije i korisnika, a strukovna udruga prostor njegova strukovnog i društvenog promišljanja i vrednovanja. Cjelokupnoj zajednici na korist.

Literatura:

1. Erl, Vera. *Marija Malbaša: prilog kulturnoj povijesti Osijeka*. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2013.
2. Erl, Vera. „Studij knjižničarstva 1998–2005”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 83–100. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
3. Katalenac, Dragutin. „Ratna stradanja knjižnica Slavonije i Baranje”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 101–110. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
4. Mokriš, Svjetlana i Sanda Hasenay. „Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje od 1997. do elektroničke inačice”. Knjižničarstvo god. 13/14, br. 1–2 (2009/2010), http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/185-Mokris_Hasenay_2009-2010_1-2.pdf (preuzeto 10. 9. 2017).
5. Radman, Ljuba. „Zapisi o prošlosti Društva knjižničara Slavonije i Baranje”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 13–26. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
6. Radman, Ljuba. „Društvo knjižničara Slavonije i Baranje (1975–2005)”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 28–77. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
7. Radman, Ljuba. „Napredovanja u struci”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 133–138. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
8. Vinaj, Marina. „Marija Malbaša – knjižničarka i muzealka Muzeja Slavonije u Osijeku”. *Kolo* br. 2 (2005) <http://www.matica.hr/kolo/299/marija-malba-sa-knjiznicarka-i-muzealka-muzeja-slavonije-u-osijeku-20343/> (preuzeto 18. 8. 2017).

Marina Vinaj

Museum of Slavonia, Osijek

marina.vinaj@mso.hr

SLAVONIA, BARANJA AND SRIJEM LIBRARY ASSOCIATION

Abstract: The Slavonia, Baranja and Srijem Library Association is professional regional association that gathers librarians from all types of libraries in four counties: Osijek-Baranja, Vukovar-Srijem, Požega-Slavonia, and a part of Virovitica-Podravina. Since its foundation in 1975, the Association has been continuously working on the development of the profession and the gathering, encouragement and protection of its members. Professional activity was organized through professional and scientific conferences, lectures, round table discussions and workshops, as well as through regular gatherings at assemblies and co-operation with the Croatian Library Association. The Association also publishes a professional journal *Knjižničarstvo* (Librarianship), and in 2006 it established the Charter of Marija Malbaša awarded to the prominent members of the Association.

Keywords: Slavonia, Baranja and Srijem Library Association, association, *Knjižničarstvo*, Charter of “Marija Malbaša”

Примљено: 11. септембра 2017.
Прихваћено: 22. септембра 2017.